

בית הלורדים

אני חושש שכמה אנשים טובים, שר קראו השבוע על הצעת החוק שלי להקימת "בית לורדים" ישראלי, קיבלו את הרושם שזהו מעשה קונדס, אולם לא התכוונתי להתדווק, וגם לא, לדרפוק את הזקנים".

אומנם, אפשר לדמיין בהלצה את הענקת תואר, "לורד שדה-בוקר" לבן-גוריון, "דוכס חיפה" לאבא חושי, ו"הרוזן ממרחביה" ל- מאיר יערי, אפשר אפילו להשתעשע במחשבה שלוי אשכול ירצה להיות חצי דוכס ו- חצי רוזן, וכי גולדה מאיר תהיה ליידי.

אבל העניין עצמו רציני מאוד. וגם הבעיה, שאותה הוא בא לפתור.

★ ★ ★

הבעיה היא זו: מדינתנו משופעת באישים ותיקים וקשישים, עתירי זכר, יות, הממלאים את המוסדות העליונים של המדינה.

הם מהווים שם פקק, המפריע למחזור הטבעי של חילופי המשרות. הם יוצרים מעין טרומבוזה בעורקי הגוף הלאומי.

התופעה עצמה טבעית למדי בחקופה ש- לאחר מהפכה גדולה, הרבה יותר קל להביט על חילופי-משמרות במדינה ותיקה, מאשר במדינה שזה עתה קמה. כי במדינה חדשה יש דור של מייסדים ואין זה קל בשום מוסד לסלק את המייסד.

(בברית-המועצות נמנעה הבעיה רק הודות לסטאלין, שפשוט הוציא להורג את כל מחוללי-המהפכה הוותיקים. בכך פינה את הדרך לדור השני של מאלנקוב וברושצ'ב, ולדור השלישי של ברזנייב וקוסגין.)

המייסדים מתבצרים במוסדות שהם יסדו. קשה מאד לבאים אחריהם לצבור די כוח כדי לשלוף אותם ממוסדות-מפתח אלה.

אנשים הכוח לכן — חסר אומץ-הלב המוסרי. כי מה יעשה הזקן אחרי שהורחק מן התפקיד אשר לו הוא הקדיש את כל ימי חייו, "אל תשליכני לעת זיקנה".

★ ★ ★

והי הבעיה המעשית החשובה ביותר הכרוכה בחילופי-משמרות בישראל. לוותיקים שלנו, שצמחו וגדלו בתפקידיהם הפוליטיים, אין שום עיסוק אחר, שום עולם נפשי אחר. אין הם יכולים לבנות להם עולם חדש.

אין הם יכולים לחזור ולנהל את אחוזתם הכפרית, כמו מדינאי בריטי, כי גם ב- קיבוציהם כבר השתלטו הצעירים זה מכבר. הספורט אינו מעניין אותם. איש מהם אין נכוח אמנותיות. אף אחד מהם אינו מצטיין בכתיבה. למרות שעברו כה הרבה, לא הצריכו איש מהם לכתוב ספר-זכרונות מעניין בקיצור — הם עסקנים מקצועיים, עסקנים בכל נימי נפשם, ולא שום דבר אחר.

אם מרחיקים איש כזה מן החיים המפגריים והפוליטיים, שהם התוכן הבלעדי של חייו, מפקירים אותו להתנחלות בחלל ריק. **מושום כך מתקבל כל נסיון כזה בזעקה אנושית מרה וקורעת-לב.** "שופכים את דמי!" קרא עסקן פלוני, כאשר ביקשו להוציאו בדימוס.

אני תאבדו! איים אלמוני, כאשר ביקשו ליטול מידיו תפקיד פארמנטרי, בו הוא היווה מיטרו.

★ ★ ★

השאלה הראשונה היא, כמובן, מדוע יש בכלל להרחיקם?

מדוע הם מפריעים? לכן יש שתי סיבות — האחת שטחית, השנייה עמוקה.

הסיבה הראשונה — שעליה מסתמכים חסידיו רפיי, המבקשים להחליף ראש-ממשלה בן 72 בגנרל העומד להגוג את יום-הולדתו ה- 54 — היא גופנית.

זיקנה. אצל אנשים שונים בא הדבר בגילים שונים. אני מכיר עסקן בשנות החמישים המראה סימנים מובהקים של סנייליות, בעוד שבן-גוריון, בגיל 81 וחצי, עוד מראה לעיתים סימנים של שובבות-נעורים.

זוהי, "המענה הביולוגית". כלומר: הכושר הגופני של אדם יורד אחרי גיל מסוים. הוא מתקשה לעשות מאמץ גופני מפרך. גם חושי הגופניים נוטים להתנוון ב-

בית-הלורדים בשנת 1707: יין חדש בקנקן ישן

אבל התהליך עצמו הוא בלתי-נמנע, אצל כל אדם.

★ ★ ★

א לא שסיבה זו אינה מכרעת. היא מעוררת בפי הקשישים את הטענה ה- מוצדקת שכל אדם חייב להיבחן על פי כושרו הממשי, ולא על פי גילו. אחרת תיווצר כאן הפלייה קולקטיבית, הדומה ל- הפלייה גזעית או דתית.

הטענה האמיתית נגד שלטון הזקנים היא: **כל חברי זקוקה לחילופים של רעיונות ומושגים. המציאות משתנה לא-הרהר, ובימינו היא משתנה במהירות רבה. מציאות חדשה מורידה בעיות חדשות, המחייבות פתרונות חדשים.**

אדם בן 70, הנמצא בחיים הציבוריים במשך חמישים שנים רצופות ויותר, הוא פרי תקופתו. דרך-חייו עיצבה את מושגיו, את תשבותיו. הוא נוטה לחזור על השיטות שהנחילו לו את הישגיו מתמול-שלשום.

אין אפשר לדרוש מאיש כזה, גם כשהוא כבוש גופני מלא, ל- שנות לפתע את כל שיטותיו ומי-שגיו — מפני שהמציאות החיצונית השתנתה כליל?

קורה תמיד ההיפך: איש כזה מתעלם מן המציאות. הוא בונה לו בדמיונו מציאות כוזבת, המתאימה למושגים ולדרכי-התגובה שהוא רגיל להם, ושאותם הנחיל לתלמידיו. (ולא מיקרה הוא שאנשי רפ"י מתעלמים תמיד מצד זה של הבעיה. כי הם עצמם קיבלו את כל רעיונותיהם מן הזקנים, וממשיכים לפעול על פיהם. הם צעירים-יחסית בגוף, אך זקנים במושגיהם וברעיונותיהם.)

אימרה ידועה קובעת כי כל גנרל מתכוון למלחמה שהיתה, לא למלחמה שתהיה. זהו פתרון בעיה זו באופן מזהיר על-ידי כך שכל רמטכ"ל מנצח מוחלף למחרת נצחונות איש חדש, שאינו עמוס נצחונות-האמת, יכול לגשת לבעיות חדשות כמוה רענן.

אותו הדבר דרוש בזירה הפוליטית. יש צורך בגישות חדשות, בתשבות חדשות. רק אנשים חדישים יכולים לגבש תשבות כאלה. לא מפני שהם חכמים יותר, אלא מפני שהם חזקים, מפני שאינם עמוסים וזכרונות והישגים ונצחונות שהושגו במציאות אחרת. "אני זקן מכיר ללמוד" מכריז המלך ליר במחזהו של שקספיר.

★ ★ ★

שום כך יש להעביר אנשים, אחרי תקופת-כהונה ממושכת, מתפקידיהם. ה- שאלה הגדולה היא: לא?

מחשבה זו היא שהולידה את רעיון "בית-הלורדים". בית-הלורדים הבריטי הוא, במידה מסוימת, אנארכויוס. הוא שרדו התקופה ה- פיאוולית, בה שלטו הלורדים במדינה, הע- בירו את זכויותיהם שלהם מאב לבן. במשך דורות לחם בית-הנריכרים כדי לשלול מן הלורדים את סמכותם לעכב קידומה, אולם דחק אחריו שמאבק זה נסתיים בנצחון מוחלט, ואפשר היה לבטל את בית-הלורדים כליל — נזהרו הבריטים מלעשות זאת. להיפך: בשנים האחרונות חזרו בית-הלורדים וזוכה למעמד חדש בחיים המדי-ניים ובתודעת-הציבור. שולטים בו עתה אצ-לים מסוג חדש — הלורדים הזוכים לתארם בזכות הישגיהם בשטחים השונים, החל ב- מדע וכלה באמנות, ללא הזכות להוריש את התואר לבניהם.

בבריטניה נמצא, שכדאי לנצל את נכונותם של הוותיקים, עתירי ההישגים, המסוגלים לדון בבעיות הציבוריות באור היריע שצברו בי-חייהם, כשהם משוחררים סוף-סוף מלחץ של מנגנונים מפלגתיים.

כדברי ציצור: "ולא היו קיימים זקנים, שום מדינה לא היתה מסוגלת להתקיים". זהו, בקיצור, הרעיון של "מועצת ותיקי המדינה", הגלום בהצעת-החוק החדשה שלנו. אילו היתה מתקבלת, היו יותר ממחצית חברי-הכנסת עוברים למוסד החדש, ובתדאי גם רבים השרים ושאר אנשי-הציבור.

כך היינו חולצים את הפקק מצוואר-הבק-בוק, מחדשים את הורם הבריא של חילופי-משמרות אישיים ורעיוניים. מצבור-הנסיון של הוותיקים, במועצתם, היה מאזן את כוח-החידוש של הצעירים יותר, במוסדות החקיקה והביצוע.

אתגרים חדשים מחייבים תשוי-בית חדשות. הבה נפנה בפניהן את הדרך!

חוק יסוד: מועצת ותיקי המדינה

ואלה העקרונות, שעליהם מושתתים 24 הסעיפים של הצעת-החוק הפרטית:

- **תוקם, "מועצת ותיקי המדינה".**
- **המועצה, "תדון ותחווה את דעתה על בעיות ממלכתיות ולאומיות כל-ליה", תעסוק ב, נושאים בעלי חשיבות ציבורית", תעסוק בכל נושא שיועבר לה על-ידי הכנסת או הממשלה, תעביר את המלצותיה לרשויות השלטון (לעומת זאת, לא נמסרה למועצה כל סמכות לגבי חקיקת חוקים ותקציב המדינה.)**
- **המועצה תתכנס בירושלים.**
- **חברי המועצה יהיו: נשיא המדינה; כל מי שכיהן בכנסת 12 שנים; כל מי שכיהן כשר בממשלה; כמבקר המדינה; כשופט במשך 12 שנים; כראש רשות מקומית במשך 12 שנים; כרמטכ"ל — לאחר שחדלו לכהן בתפ-קידים אלה.**
- **נשיא המדינה יישב בראש ישיבות המועצה. בהעדרו — יו"ר המועצה, שייבחר על-ידי המועצה, או אחד מסגניו.**
- **המועצה לא תקיים דיון אלא בנוכחות 30 מחבריה לפחות, ולא תקבל החלטה אלא בנוכחות 40 מחבריה לפחות.**
- **במשך כל שנה, תתכנס המועצה ל-72 ישיבות לפחות.**
- **חברי המועצה יקבלו שכר לפי השתתפותם בישיבות. חברי-מועצה ה- מקבלים קיצבה עבור כהונה בעבר (כגון ח"כ או שר לשעבר) לא יקבלו שום שכר נוסף.**
- **אדם שכיהן במשך 12 שנים בכנסת, לא ייבחר מחדש לכנסת, ולא יהיה מועמד ברשימת מועמדים בבחירות לכנסת".**